

SUOMALAINEN HYVINVOINTIVALTIO JA SOSIAALIPOLITIikka

Kuusankosken lukio/Päivi Parkkonen

Mikä on hyvinvointivaltio?

- "Hyvinvointivaltio on demokraattinen valtio, joka kantaa vastuuta kansalaisten sosiaalisista oloista ja elämisen ehdoista."
 - **Perusturva (palvelut)** = terveydenhuolto, sosiaalipalvelut, koulutus.
 - **Tulonsiirto** = takaa välttämättömän toimeentulon
 - **Sosiaalivakuutukset** = eläke-, työttömyys-, sairausvakuutus
- **Rahoitus:** verot, käyttäjämaksut, vakuutusmaksut
- Ajatus, että sosiaaliset ongelmat ja köyhyys johtuvat yhteiskunnasta

Käsitteitä

- **Sosiaalipolitiikka** = tehdään ratkaisuja, joiden avulla pyritään huolehtimaan hyvinvoinnin tasapuolisesta ja oikeudenmukaisesta jakautumisesta
- **Sosiaaliturva jaetaan sosiaalivakuutuksiin** (=sairaus, työttömyys, eläke), **terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin.**
- **Sosiaaliturva on asumisperustainen** = maassa vakituisesti asuvilla on oikeus sosiaaliturvaan
- **Kansaneläkelaitos eli KELA huolehtii monien etuuksien maksatuksista** esim. äitiysavustukset, lapsilisät, eläkkeet, toimeentulotuki
- **Asuntopolitiikka on osa sosiaalipolitiikkaa**

Miten toteutetaan?

- **Tasa-arvoisuus (universalismi):** tulojen, palvelujen, verojen jakautuminen. Esim lapsilisä
 - Tuloluokat
 - Yhteiskuntaluokat
 - Sukupuolet
 - Alueet
- **Tarveharkinta**
 - Esim. toimeentulotuki (tulot, elämäntilanne)

Mistä tunnistat Pohjoismaisen hyvinvointivaltion?

- Tasa-arvo (alueet, väestöryhmät, sukupuolet ym.)
- Tasainen tulonjako (progressiivinen verotus, tulonsiirrot)
- Yhteiskunta "pelastaa", kun elämä yllättää..
- Verotus
- Palvelut verovaroin
- Tulonsiirtojärjestelmät kattavia ja taso korkea
- Tavoitteena universalismi, tarveharkintaa vähän (lisätty)
- Pyrkimys korkeaan työllisyyteen (rahoituspohja)
- Köyhyys ja syrjäytyminen vähäistä
- Kansalaisten tuki

Muita hyvinvointivaltion malleja

- **LIBERAALI** (anglo-amerikkalainen)
 - **Yksityiset vakuutukset** (itse tai työnantajan kautta)
 - **Markkinat** (yritykset)
 - Työn merkityksen korostaminen
 - Hyväntekeväisyys
- **Mannermainen** (esim. Saksa, Itävalta, Ranska)
 - **Työsuhteen** kautta sosiaaliturva
 - Kohtuullinen julkinen järjestelmä
 - Verotus kohtuullista
- **Välimeren maiden malli** (Kreikka, Italia, Espanja)
 - **Koti, suku, kirkko** turvaavat
 - Valtion rooli pieni
 - Yhteisön rooli suuri

Hyvinvointivaltion haasteet:

- Työttömyys
- Väestön ikääntyminen
- Sisäinen muuttoliike
- Veroaste oikeudenmukaisena
- Kansalaisten aktiivisuuteen kannustaminen

Miten 1990-luvun lama muutti hyvinvointivaltiota?

- Hyvinvointivaltion sosiaaliturvaa ja palveluja laajennettiin 1980-luvulla voimakkaasti
- Taloudellinen lama pakotti menojen karsintaan
 - Tulo- ja tarveharkinta lisääntyivät
 - Palvelumaksut
 - Sosiaaliset oikeudet heikkenivät
- Universalismi heikentynyt (uusliberalistinen näkemys vahvistunut)
 - Kuntien sosiaalipoliittisen toiminnan erot ja resurssit palvelujen tuottamiseen ja tarjoamiseen epäyhtenäiset
 - Eriarvoisuuden lisääntyminen (köyhät – rikkaat)
 - ostopalvelut
- Yksityisen ja vapaaehtoisen toimintamalli korvaavat valtiojohtoisuutta
 - valtion roolin vähentäminen, kansalaisyhteiskunnan lisääminen

Selvitä kpl 8-9:

- Kannustinloukku
- Absoluuttinen ja suhteellinen köyhyys, mediaanitulo
- Tulkitse viivadiagrammi kotitalouksien tulot sosioekonomisen aseman mukaan. Kirjoita lyhyt vastaus.
- Oikeistopuolueiden ja vasemmistopuolueiden erot hyvinvointivaltion toteuttamisessa?
- Minkälaisia asioita pitää priorisoida, kun rahat eivät riitä?

Lopussa olevissa dioissa on tarkempia esimerkkejä hyvinvointivaltion toteutumisesta eri väestöryhmien kesken.

Lisää tietoa kela.fi

Lapsiperheet

- Lapsilisäjärjestelmä (1948)
- Äitiyspakkaus
- Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha, hoitovapaa
- Lasten päivähoito
 - Tukee työmarkkinoiden toimivuutta
 - Valinnanvapauden periaate
 - Subjekttiivinen oikeus päivähoitoon (1990)
 - Alle 3-vuotiaat hoitopaikka/kotihoidon tuki
 - Yksityisen hoidon tuki (1997)
 - Kunnallinen hoito (päiväkoti/perhepäivähoito), yksityinen hoito tai kotihoito

Vanhustenhuolto

- Kotipalvelu – vanhusten laitoshoidon vaihtoehto
- Avohoito tuottanut hyviä tuloksia
- Palvelutalot
- Omaishoidon tuki

Toimeentulotuki

- Rahallinen avustus Suomessa asuville muun sosiaaliturvan peittäessä (kunnan sosiaalitoimi)
 - Tarveharkinta, väliaikaisuus
 - Ruokamenot ja käyttövarat
 - Asumis- ja terveydenhuoltomenot
 - Lasten päivähoitomaksut

Sairaus- ja eläkevakuutukset

- Sairausvakuutusjärjestelmä (1964)
 - Tasoitetaan sairaudesta aiheutuneita kustannuksia ja ansiomenetyksiä
 - Päiväraha – ansiosidonnaisuus
- Kansaneläkejärjestelmä (1939/1956 uudistus)
 - Ihmisen toimeentulon turvaaminen
 - Työeläke (ansiosidonnaisuus) ja täydentävä kansaneläke (asuu Suomessa, 65-v.)
 - Ansiosidonnaiset eläkkeet (TEL/LEL 1962)
 - 1974 korvaustaso 60%
 - 1980-luvun alussa olennaisia parannuksia
 - 1996 perusosa pois kohtalaisen suurta ansiosidonnaista eläkettä nauttivilta

Työ

- Työeläkevakuutukset
 - Lakisääteinen, pakollinen
 - Vaikuttavat ansiot ja työssäoloaika, ei ansiokattoa
 - 2010 alkaen elinaikakerroin
- Työkyvyttömyyseläke (ennen v. 1950 syntynyt pitkäaikaistyötön)
- Työttömyyseläke
- Perhe-eläke leskelle ja lapsille toimeentulon turvaamiseksi

Työttömyys

- Työttömyyspäiväraha
 - Peruspäiväraha - työmarkkinatuki
 - Ansiopäiväraha (työttömyyskassan jäsenyys, vähintään 10kk työssä)
- Täydentävät:
 - Työttömyyseläke
 - Eroraha
 - Palkkaturva (yriytsten konkurssit)
 - Koulutustuki
 - Koulutuspäiväraha

Terveydenhuolto ja sairaanhoito

- 1972 Kansanterveyslaki
 - Sairaanhoito
 - Ehkäisevä terveydenhoito
 - Terveyskeskus
 - Kunnat järjestävät kansanterveystyön kuntayhtymien kautta
 - Taloudellinen, väestöllinen pohja toiminnalle
 - Nyk. 20 000 as.
 - Ostopalvelut lisääntyneet
- Uudet sote-alueet aloittavat toimintansa 2023, vastuu siirtyy kunnilta alueille.

Asuminen

- Arava-järjestelmä
 - Pyritään turvaamaan nuorten ja vähätuloisten asunnontarve -> edullisia vuokra-asuntoja ei riittävästi
 - Lainat vuokra- ja asumisoikeusasuntojen uudisrakentamiseen, hankintaan ja perusparantamiseen
- Asumisoikeusasunnot (ei voi ostaa omaksi)
- Osaomistusasunnot (voi ostaa omaksi)

Koululaitos ja opiskelu

- Peruskoululaki 1968, toteutus 1970-luvulla
- Koululaitoksen kehittäminen ja laadukas koulutus kilpailutekijöitä
- Koko ikäluokalle maksuton yleissivistys
 - Lukiot, AMK:t, korkeakoulut
- Opiskelijoiden yleinen opintotuki, asumislisä- ja opintolaina

Köyhyysloukkuun voivat pudota:

- Työttömät
- Yksinhuoltajat
- Kansaneläkkeen perusosan varassa olevat tai pientä täydentävää työeläkettä saavat vanhukset
- Lapsiperheelliset opiskelijat